

Claire-Louise Bennett

Tó

Elbeszélések

A fordítás alapjául szolgáló mű:
Claire-Louise Bennett: Pond
The Stinging Fly Press, Dublin, 2015

Copyright © Claire-Louise Bennett, 2015
Cressida Campbell: The kitchen shelf 2009 © Cressida Campbell.
Copyright Agency/Hungart, 2022
Hungarian translation © Lázár Júlia, 2022

Reggel, délben és este

Néha jól jön egy banán a kávé mellé. Nem jó, ha túl-érett – legyen határozottan zöld a szára, ha nem az, felejtse el. Ezt ugyan könnyebb mondani, mint megtenni. Az almát könnyű elfelejteni, na de a banánt! Valahogy nem veszi jó néven, ha elfelejtik. Megfonnyad, bűzösen rothad, szinte megfeketedik.

A zabkeksz is jól jön, a darabosabb fajta. A darabos fajta zabkeksz amúgy kifejezetten jól illik a banánhoz – a banán amúgy egy kicsit lehűthető. Akár egy éjszaka alatt a hűtőben, attól függően, mennyire előrelátó és állhatalos az ember a reggelijével kapcsolatban, vagy ami még jobb, egy finom hús ablakpárkányon, ahol éppen elfér egy gyümölcsöstál.

Egy pazar, mély, széles párkány, csak a csupasz, vakolt kő, semmi faborítás, kellemes és hűs: a tál tökéletes helye. Sőt, több tálé. A kellő szélességű párkányon akár három tál is elfér anélkül, hogy túlszűfoltnak hatna. Milyen jó is a bevásárlás után kipakolni a kerékpártáskából, és elrendezni mindent a párkányon álló tálakban. A padlizsán, a tök, a spárga, az apró fürtös paradicsom borzasztó sikkesek együtt, és cseppet sem meglepő, ha valaki sürgető késztetést érez, hogy palettát és ecsetet ragdva megörökítse az illusztris zöldségek egzotikus patináját, ott, a kellemes és hűs ablakpárkányon.

A körte nem illik a képbe. Kicsinek kell lennie, és szárral felfelé elhelyezkednie egy külön tálban, néha talán egy fürt nagyon friss vörös ribiszke társaságában, de a

bogyók nem takarhatják palástként a legfelső körte szep-
lős pocakját, kicsit lejjebb hintsük őket, hadd guruljanak,
fészkelődjenek be a lassan alakuló hézagokba.

A banán és a zabkeksz a legjobb azokon a reggeleken,
amikor a zabkása idejét valamiért lekéssük. Megecsik,
hogy a szomszédot hallgatjuk ki, vagy törölközőket haj-
togatunk zabkásaidőben, és ilyenkor emelkedettnek és
súlyosnak érezzük a falatot, mint valami komor, túlvilági
étket. Nagy valószínűséggel az első kanál után kikíván-
kozik belőlünk a korábban elsüllyesztett harag egy tömb-
je, és némán rátelepszik a napunkra. Végül aztán dél-
után négy óra felé igazságtalanul, de elkerülhetetlenül a
közvetlen közelünkben odacsapódik valakihez, a visel-
kedése egy szeletéhez, egy nagyon bosszantó vetülethez,
amit könnyen elszigetelhetünk és felnagyíthatunk, majd
megnevezhetjük, mint baljós haragunk elsődleges okát,
a haragét, ami megmagyarázhatatlanul növekszik ben-
nünk egész nap, az első falat zabkása óta.

Valamilyen fekete dzsem a zabkása közepében jól mu-
tat, sőt szembeszökő. És a mandulapehely. De vigyáz-
zunk a mandulapehellyel: nem való morózus vagy bátor-
talan embernek, és nem szórhatjuk úgy, mint a konfettit,
mert a legkevésbé sem az. Ellenkezőleg, a mandulapely-
hek nem érhetnek egymáshoz, és egyszerű mintát kell
követniük, mint a klasszikus habcsóktortán, akkor olyan
szépek és ártalmatlanok. Ha viszont óvatlanul kiszórunk
egy maroknyi pelyhet, látni fogjuk, hogy egy éppen csak
napvilágra került kéz levágott körmeire hasonlít.

A fekete dzsem és a fakó körmök, ahogy lassan belesü-
pednek a gyöngyöző zabkásába! Mostanában reggelen-
ként Ravel is többször csatlakozott hozzám, néhányszor
újrázott. Kisebb variációkkal, de lám, így kezdődik a nap.

A saját körmeim egyébként nagyon jól vannak, ami azt
illeti, talán soha nem is voltak jobban. Ha tudni akarjá-

tok, múlt szerdán, ebéd után festettem ki őket a konyhában, és a konyhában használt árnyalat neve: *Felföldi köd*. Jó név ez, nagyon találó, mint kiderült. Mert, tudjátok, a körmöm természetes színe, a fehér és a rózsaszín átetszik a lakkon, nem tűnik el teljesen. Az idő múlásával a lakk nem pattog le, inkább csak elvékonyodik a széleken, így aztán a fehér és rózsaszín mellett most az ujjak hegye alatti koromcsík is látszik. A ködön át, ami természetesen a hanga színére emlékeztet, látom a szénport a körmöm alatt. Ha a körmöt nem festjük ki, a kosz egyszerűen hanyagságról, mosdatlanságról árulkodik, de a vékonyodó *Felföldi ködön* túl valami másra emlékeztet a kezem. Olyasvalaki kezére, aki vonzó és kifinomult, csakhogy ki kellett ásnia magát egy nyirkos és nyomorúságos lyukból, ahová nem is lett volna szabad belepotytyannia. Ez pedig szórakoztat, de igazán.

És tényleg, nem is lenne teljesen alaptalan azt feltételezni, hogy végül is nézhetek ki vagy éppen tehetek úgy, mint akinek a keze alatt növekszenek a dolgok. Néha-néha a legszorosabb értelemben „földhözragadt” vagyok. Ám igazság szerint nem igazán szaporítottam semmit, és a kertészkedéshez legfeljebb udvarias érdeklődés köt. Az is igaz, hogy az ajtóm előtti cserépben nődögél egy ragyogó zöld petrezselyem, de az sem magról: a közeli ábécében vettem a kifejlett növényt, kifordítottam a műanyag dobozából, és az összefonódó gyökerekkel átszótt kis földlabdával együtt áttelepítettem az ajtóm melletti cserépbe.

Még ennél is előbb, néhány éve, amikor a csatorna partján laktam, a hálósobám ablakából a lehető legidillikusabb tájra láttam, a sorházakat a kis utcácskákban kertek vették körül, az egész nagyon is szárazföldi volt és vonzó. Amikor egy kora reggel a macskát vettem üldözőbe, egyenesen egy megközelíthetetlennek tűnő kertbe

vezetett, aztán ész nélkül olajra lépett, és ott hagyott nekem egy megkínzott ökörszemet, hogy békébe ringassam és elsimogassam a tollait. A kismadár aztán hetekig énekelt a fejem felett a napsütésben, míg a leveleimet írtam reggelente, így aztán nem csoda, hogy kiborultam, amikor megcsonkított, néma testét megtaláltam a fagyalsövény alatti mohán. Annyira elkeseredtem, hogy legszívesebben forró serpenyőben, bő olajban sütöttem volna a macska hátsóját. Csak úgy sercegnél, te szaros. Na mindegy. Egy kertben voltam, a senki földjén, és ha egyszer bejutottam, biztosan újra és újra megtehetem. Hiszen már gyerekkoromban is ezt csináltam, és szerintem ezek a dolgok sokat nem változnak.

Körmönfontan érdeklődni kezdtem, kíváncsian, mint egy gyerek, de egy gyereknél sajnos jóval figyelmesebben hallgattak, ezért gyorsan ki kellett találnom valami épeszű indokot, miért érdekel, kié a föld, és vajon odalátogathatok-e néhanap. Kitűnően lehetne ott kertészkedni, mondtam tehát, holott soha nem fűtött a földművelés vágya, és mert lanyha érdeklődésem ellenére komolyan vettek, és kiderült, hogy a terület a katolikus egyházé, a sarki nagy épülethez irányítottak, ahol maga a pap lakott. Ez előre nem látható következmény volt, és az igazat megvallva magam sem tudtam, mit akarok. Azt hiszem, csak szerettem volna egy elzárt helyet, ahol néha csak úgy elálldogálhatok, egy titkos kertet, ha úgy tetszik. És nyilván soha ki nem kellett volna ejtenem egy szót sem ezzel kapcsolatban, mert mihelyt megtettem, az egész félrecsúszott, és egészen más irányt vett, mint amit akartam, de volt benne valami olyan idegenség és abszurditás, hogy hagytam magamat sodortatni az eseményekkel.

A pap kellemes nemtörődomséggel reagált, és nem hozta szóba Istent, bár célzatosan és többször emlegette

az adomány szót, amire én meg se rezdültem. Merre lakik, kérdezte. Odaát abban a házban, mondtam, és az ablakon át a szemközti házra mutattam. Nem is pillantott az ujjam irányába, beérte azzal, hogy ott állok, ahol, és közben egy házra mutatok, azzal meg is egyeztünk. Nem emlékszem a háza belsejére. Mintha az előszoba falát zsályazöld tapéta borította volna. Az is lehet, hogy beljebb sem léptem. Sőt, talán csak a küszöbről néztem be az előtérbe. A linóleumos lépcsőre. Igen, azt hiszem, sportcipőt viselt.

Egy rendes földdarab megtisztogatása és előkészítése a krumpliültetésre kemény és egyhangú munka, ráadásul a kora tavasz errefelé nagyon párák, az adott évben meg különösen az volt. Nem is értem, mi vitt rá, hogy gyökerestül tépkedjem a vaskos, burjánzó gazokat, nap mint nap, a korai melegben. Gyakran megálltam, és csak vártam csöndben, hogy rájöjjenek, milyen reményeket dédelget az agyam, de nem sok sikerrel. A bódultságom viszont másokat nem akadályozott abban, hogy pontosan tudják, mit csinálok: ez felnőtt életemben először fordult elő velem. Világos volt, mint a nap. Majd jövök újra a szerszámokkal, a házfalnak támasztom, bemegyek kezét mosni, és mindenki pontosan tudja, merre jártam és mit csináltam. Az emberek ebben az időszakban, egy-két különleges alkalmat leszámítva, kétségkívül sokkal kedvesebben bántak velem.

Mint az élet annyi más, teljesítményben mérhető területén, itt sem a becsvágy feszített, ezért csak a legigénytelenebb fajtákat ültettem. Burgonyát, spenótot, lóbabot. Ennyi. Elég volt. Pedig mások állították, könnyű lenne cukkinit, tököt, patisszont, répát termesztetni – de nem változott semmi: nem lettem kertész, és utáltam, ha úgy szólnak hozzám, mintha az lennék. A növényeim egész szépen fejlődtek, amikor meghívtak egy igen előkelő

egyetemre, a víz túlszéljén, hogy előadást tartsak egy olyan témáról, ami valóban érdekelt, ha nem is dicsérendő módon. Azt akarom mondani, hogy az érdeklődésem túl személyes volt, messze nem szigorúan akadémikus, tehát a választott megközelítési mód tűnhetett nosztalgikusnak, a nézőpontom akár naivnak, hiszen fittyet hánytam a szokásos kritikai keretrendszerre, amit amúgy sem értettem igazán, inkább meglehetősen esetlegességgel csipegettem a teljes nyugati irodalomból, hogy alátámaszszam az álláspontomat, amire már nem is emlékszem. Közé volt a szerelemhez. A szerelem lényegi brutalitásához. Azokhoz a lelkekhez, akik szándékosan az önfeláldozás eszközét keresik a szerelemben. Bizony. Az előadásom arról szólt, hogy az irodalom történetileg és rutinszerűen úgy ábrázolja a szerelmet, mint az eksztatikus szenvedés mindent elnyelő áradatát, ami végül könyörületesen megsemmisít, a feledésnek ad át minket. Feldarabol és eltakarít. Vagy valahogy így. Ennek szellemében. Megőrülök érted. Eszemet vesztem. Tűz égeti a bensőm. Lobo-gok. Semmi nem számít, csak te. Felemészt a szenvedély. Valahogy így. Nem hiszem, hogy sikerrel magyaráztam.

Igazából azt hiszem, inkább túl együgyűnek találták az egészet, én meg az új virágos ingemben is mogorvának, igazi gótnak éreztem magam. Most, ahogy felidézem, azt hiszem, a mondandóm lényege az volt, hogy a szerelem igazán ördögi és isteni szétesése a személyiségnek, és ennek művészi ábrázolásformái egyáltalán nem szokatlanok vagy idegenszerűek, és egyáltalán nem szándékuk sokkolni a közönséget. Annak a drámaírónak a műveiben, akit a konferencia állítólag újraértékelte, rengeteg az erőszak, amit egészen addig tágabb értelemben véve dramaturgiai eszköznek tartottak, amivel az író a közönséget akarja sokkolni, én viszont soha nem tudtam elfogadni, mert hogy az ördögbe lenne az erőszak

alkalmas erre. Be kell vallanom, annak érdekében, hogy rátaláljak a szerelem örök nyelvére, ami képes kifejezni a másik ember bekebelezni akarásából fakadó gyűlöletes egyenjogúságot, nemcsak Szapphóra, Senecára, Novalisra, Roland Barthes-ra, Denis de Rougemont-ra és a holland történészre, Huizingára hivatkoztam, de PJ Harvey és Nick Cave dalszövegeire is, azzal a talán nem helyénvaló szándékkal, hogy hangsúlyozzam, ez sosem változik. Hogy a szétesés vágya visszavonhatatlanul éppen olyan erős, ha nem erősebb, mint a vágy arra, hogy belakjuk a saját személyiségünket. *Tintamély és fekete, fekete, mint a legmélyebb tenger.*

Később, amikor a résztvevők már elvegyültek, és kisebb csoportokban bólogattak, én pedig haboztam, melyik kijáratot válasszam azonnal, az egyik egyetemi nagyágyú hozzám lépett, és megjegyzést fűzött az előadásomhoz. Mindennek több éve már – nem is értem, hogy jön ide, hiszen a történet nem fest rólam túl hízelt képét –, ráadásul nem is emlékszem pontosan az elhangzottakra, csak azt tudom, hogy pokoli leereszkedően beszélt, én meg azt gondoltam, erre tisztán emlékszem, bár esnél hanyatt. Gabalyodnál a kábelekbe elől, a vetítővászonnál kifelé menet, bukna föl és vernéd be a fejedet az asztal egyik éles sarkába, ott, ahol előzőleg ültem és előadtam a jajdeédes mondandómat, és nyílna szét a koponyád, csak annyira, hogy egy csöpp véred hulljon. Csak egy kis vérpatak csurranjon a fejedben, ne sebesüljenek, hanem ostobának látszódj, végre bizonytalanak. Nagyön köszönöm, mondtam. A hátamon egyszerre hideg futott végig, arra következtettem, hogy közvetlenül mögöttem van a kijárat: sarkon fordultam, és kísértálm, mire a terep szinte azonnal megváltozott. Nyirok fogadott, a parkoló szinte üres, a levegőben csak mosogatórongyok szaga.

Említhetném azt is, hogy annál a lánynál laktam, akivel előző évben Londonban találkoztam. Tehetséges tudós, folyamatosan elképesztett, milyen izgalmasan formál véleményt friss történésekről vagy épp csak elhangzott dolgokról. Hogyan robbannak elő a csalhatatlan gonddal formált és illendő gondolatok, villámgyorsan és bármilyen helyzetben – az ilyesmi messze meghaladta a képességeimet. Egy sorházban lakott néhány másik posztgraduális hallgatóval, ami azt illeti, egy pasi is volt köztük, később, mikor a barátnőm már lefeküdt, ő bejött a nappaliba, ahol az ölemben tartott hatalmas könyvvel ültem, bejött, és egy forró vizes palackot tett a lábam alá. Akkor nem csókolóztunk, csak később, néhány hét múlva. Előbb még hazarepültem, aztán írtunk egymásnak, aztán találkozoznunk kellett. Tehát visszautaztam, és csókolóztunk.

Az egésznek persze semmi köze a jelenhez. Akármilyen ígéretesnek is festettem le a találkozást a forró vizes palackos férfival, a kapcsolat rossz csillagzat alatt született, és ami talán kevésbé meglepő, tudományos pályafutásom életképtelensége olyan alattomos erővel tört rám, hogy egy nap egy doboz cigarettát bontogatva kiléptem egy üzletből, és egy jó félórán át nem jutottam tovább. Elapadtak az eszközeim, olyan sokáig vettem félvállról a helyzetet, hogy kiszáradt minden forrás, meg kellett állnom, mert azt sem tudtam, jobbra vagy balra tartsak. Fél óra múltán is csak azért mozdultam meg, mert az emberek folyamatosan tőlem kérdezték, elment-e már a busz. Nem tudom, felelgettem. Aztán mintha meghátrálnának, eltűntek, én meg ott álltam teljesen és céltalanul egyedül – azt hiszem, azóta sem éreztem annyira fölöslegesnek magam soha. Vakító tisztán látszott a képlet: reménytelen, bármivel foglalom el magam.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomta és kötötte a Generál Nyomda Kft., 2022-ben
6728 Szeged, Kollégiumi út 11/H
www.generalnyomda.hu

Felelős szerkesztő Rostás Eni
Kézirat-előkészítő Schmal Alexandra
Korrektor Tomka Eszter
Műszaki vezető Takács Klári
A borítót Cressida Campbell *The Kitchen Shelf*
című művének felhasználásával Farkas Anna,
a kötetet Pintér József tervezte
Kiadványszám 9160
Plantin betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4245-8